

- 2^a X. 22 ἀντώνης λοῖζος βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν καὶ μὴ ἡξεύροντας νὰ γράψω
 (τύπος δακτύλου) 23 βάζω τὸ δάκτυλόν μου
 3 X. 24 † ὁ Βόστρων Παντελεήμων μάρτυς. 4 X. 26 ὁ
 5 X. 25 † ὁ Πριμικήριος τῶν Νοταρίων μάρτυς 6 X. 27 ὁ Βεσιάριος Γρη-
 γόριος μάρτυς
 7 X. 28 † ὁ Σκευοφύλαξ μάρτυς 8^η X. 29 γραμματεὺς τοῦ κοινοῦ
 1 24-27 ὁ κ. Πρωτοψάλτης

83

Ἐπιστολὴ τοῦ Μονεμβασίας Ἰγνατίου
 πρὸς τὸν Ἀγάπιον Κυζίκου

1782, Ἰουνίου 6
 Μονεμβασία

Μετὰ τὰς συνήθεις εἰσαγωγικὰς ἐπιστολιμαίας φιλοφρονήσεις, ὁ ἐπιστέλλων Μονεμβασίας Ἰγνάτιος πληροφορεῖ τὸν λήπτην Ἀγάπιον Κυζίκου, ὅτι τοῦ ἔχει ἀποστείλει καὶ ἄλλας ἐπιστολάς, τινὲς τῶν ὁποίων ὑποθέτει ὅτι θὰ εὐρίσκωνται ἀκόμη εἰς τὴν Σμύρνην, καὶ ὅτι διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Μιχαὴλ Πατρικίου ἔμεινεν ὀρφανός. Τὸν ἐθεώρει ὡς πατέρα καὶ ἀδελφόν, διότι προθυμότατα τὸν ἐβοήθει εἰς κάθε του ὑπόθεσιν. Εὐτυχῶς τὰ τέκνα του τοῦ ἔγραψαν προθυμοποιούμενα καὶ αὐτὰ ν' ἀναλάβουν τὴν φροντίδα τῶν ὑποθέσεων του, ὡς ὁ πατήρ των. Τὸν πληροφοροῦν δὲ ὅτι ἔλαβον γράμμα τοῦ Ἀγαπίου. Γράφει ἤδη καὶ ὁ ἐπιστέλλων τὴν παροῦσαν πρὸς αὐτούς, ὅπως τῷ ἀποστείλουν ἑξακόσια δέκα γρόσια, ἐξ ὧν τὸν παρακαλεῖ τὰ μὲν πεντακόσια νὰ καταβάλῃ διὰ τοὺς ὀφειλομένους ὑπ' αὐτοῦ ἐτησίους τόκους, τὰ πεντήκοντα διὰ τὸ ζητομορίον τοῦ μαῖνης καὶ δέκα διὰ τόκον τῆς σχολῆς τοῦ Ἑλίου καὶ Μαῖνης. Τὸν παρακαλεῖ νὰ τοῦ κάμῃ γνωστὴν δι' ἐπιστολῆς τὴν λήψιν τῶν χρημάτων, ἀποστέλλων αὐτῷ καὶ τὰς σχετικὰς ἀποδείξεις καὶ τέλος τὸν πληροφορεῖ ὅτι ἔλαβεν ἔνδοξον ντιβὰν τεσκερὲν καὶ γράμμα τοῦ δραγουμάνου τοῦ Μωρέως, δι' ὧν διατάσσεται ὅχι μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Πελοποννήσου, ὅπως μεταβῶσιν εἰς Τριπολιτζάν δι' ὑποθέσεις ἀγνώστους εἰς αὐτούς, ἀφορώσας, ὡς λέγουν, εἰς σύστασιν τοῦ κοινοῦ. Ἀπεφάσισε δὲ νὰ μεταβῇ ἐκεῖ αὐρίον καὶ εὐχεται, μὲ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν συνηγορίαν τοῦ Ἀγαπίου, νὰ τοὺς φυλάξῃ ἀπὸ τὴν ἐν Τριπολιτσᾷ ἐπιδημίαν πανώλους.

Ἐν στίχ. 15-16 μνημονεύεται ζητομορίον τοῦ μαῖνης, ἔναντι τοῦ ὁποίου ὁ ἐπιστέλλων Μονεμβασίας Ἰγνάτιος παρεκάλει τὸν Ἀγάπιον, ὅπως καταβάλῃ τὰ πεντήκοντα τῶν ἀποστελλομένων αὐτῷ ἑξακοσίων δέκα γροσίων. Ἡ Μαῖνη ἦτο ἔδρα ἀρχιεπισκοπῆς (βλέπε Γ. ΡΑΛΛΗ καὶ Μ. ΠΟΤΛΗ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, 5, Ἀθῆναι

1855, σελ. 481) ὑπαγομένης τῷ μητροπολίτῃ Κορίνθου. Περὶ τοῦ ζητομορίου ἢ ζητομυρίου βλέπε 82. Ἄρα τὸ ποσὸν τοῦτο ὠφείλετο ὑπὸ τοῦ Μαΐνης, ἀπέστελλε δὲ τοῦτο εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ λογαριασμὸν τούτου ὁ Ἰγνάτιος μέσῳ τοῦ Ἀγαπίου. Ἡ Μαΐνη ἐξ ἄλλου ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀπετέλει μίαν τῶν περιφερειῶν τῆς Δυτικῆς Μάνης (Μ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, *Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν δευτέραν Τουρκοκρατίαν 1715-1821*, Ἀθῆναι 1939, σελ. 113).

Ἐν στίχῳ 16 μνημονεύονται καὶ σχολὴ τοῦ ἔλους, καὶ μαΐνης. Τὸ Ἔλος μὲ 12 χωριά καὶ Βαρδουννοχώρια ἀπετέλει συγκρότημα χωρίων ὑπαγομένων εἰς τὸ βιλαέτιον τοῦ Μυστρᾶ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν περιφέρειαν Μαΐνης, ἣτις ὑπήγετο εἰς τὸ βιλαέτιον Καλαμάτας. Ἡ Μονεμβασία ἀπετέλει ἴδιον καὶ αὕτη βιλαέτιον, ἢ πρωτεύουσα τοῦ ὁποίου Μονεμβασία ἦτο ἔδρα ἀρχιεπισκοπῆς, ὑπαγομένης εἰς τὴν μητρόπολιν Κορίνθου (Γ. ΡΑΛΛΗ καὶ Μ. ΠΟΤΛΗ, ἐνθ' ἄνωτ.). Τὸ παρὸν ὅμως ἐγγράφον μαρτυρεῖ περὶ τῆς ὑπάρξεως σχολῆς. Ἡ σχολὴ ὅμως Ἔλους καὶ Μαΐνης, ἣτις ὑπήγετο εἰς τὸν Μονεμβασίας καὶ διὰ τοῦτο οὗτος ἔσπευδε ν' ἀποστείλῃ εἰς τὸν Ἀγάπιον δέκα γρόσια, ἅτινα ὠφείλοντο ὥς τόκος χρεῶν αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκτὸς ἐὰν διὰ τοῦ: σχολῆς τοῦ ἔλους, καὶ μαΐνης νοοῦνται δύο σχολαί, πρᾶγμα, κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν, ἀπίθανον. Ὁ Τ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, *Ἡ Παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας*, 1, Ἀθῆναι 1936, σελ. 370, ἀναφέρει *μεγάλον σχολεῖον Μάνης*. Ἐκ τοῦ ἐγγράφου ἀποδεικνύεται ἡ ὑπαρξίς σχολῆς Ἔλους καὶ Μαΐνης κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ζητεῖ δὲ ὁ Ἰγνάτιος παρὰ τοῦ Ἀγαπίου ὅχι μόνον ὅπως τῷ γράψῃ περὶ τῆς λήψεως τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ ὅπως τῷ ἀποστείλῃ τὰς σχετικὰς περὶ τῆς καταβολῆς ἀποδείξεις.

Ὁ Ἰγνάτιος ἦτο ὀφειλέτης πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον. Αὐτὸ ὑπαινίσσεται οὗτος παρακαλῶν τὸν Ἀγάπιον, ὅπως καταβληθοῦν τὰ 500 γρόσια ἔναντι *διαφόρων* = τόκων. Πιστοῦται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν στίχων 1-2 τῆς ἐν τῇ τρίτῃ σελίδι σημειώσεως, καθ' ἣν κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀγαπίου, συμφώνως, φυσικά, πρὸς τὴν διὰ τῆς ἐπιστολῆς ὑποβαλλομένην αὐτῷ παράκλησιν: *500: γρόσια εἰς τὸ κοινὸν τῆς ἀγίας τοῦ Χω μεγάλ:* = τοῦ Χ(ριστ)οῦ μεγάλ(ης) Ἐκκλησίας). Τὸ χρέος τοῦτο θὰ προήρχετο ἐκ τινος λόγου τῶν ἐν 82 ἀναφερομένων.

Εἰς τὸ Verso ὁ Ἀγάπιος προσαγορεύεται καὶ γέρων, διότι ἦτο συνοδικός. Ἄλλως τε οἱ μητροπολίται Καισαρείας, Ἐφέσου, Ἡρακλείας, Κυζίκου, Νικομηδείας, Νικαίας, Χαλκηδόνης καὶ Δέρκων ἦσαν πάντοτε συνοδικοὶ καὶ ἐπομένως γέροντες: Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Ἐπίσημα γράμματα τουρκικὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν δίκαια*, Κωνσταντινούπολις 1919, σ. δ'. Βλέπε καὶ 87.

Ἐκ τῶν στίχων 18-22 πληροφορούμεθα ὅτι βραχὺ πρὸ τῆς συντάξεως καὶ ἀποστολῆς τοῦ παρόντος ἐγγράφου διάστημα πάντες οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Πελοποννήσου, διὰ ντιβὰν τεσκερὲ καὶ γράμματος τοῦ *δραγουμάνου* τοῦ Μωρέως, διετάχθησαν αὐστηρῶς ὅπως συγκεντρωθοῦν εἰς Τριπολιτσάν δι' ὑποθέσεις ἀφορώσας εἰς σύστασιν τοῦ κοινοῦ,

ἀγνώστους εἰς αὐτούς. Δὲν δύναμαι νὰ ἀντιληφθῶ τί νοεῖται διὰ τῆς φράσεως ταύτης, ὅπως δὲν κατώρθωσα νὰ ἀνεύρω πληροφορίας περὶ τῆς ἐπιτερέχουσας πανώλους, ἥτις εἶχεν ἐνσκήψει κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Τριπολιτσᾷ, καὶ περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ ἐπιστολογράφος ἐν στίχ. 23, ἔστω καὶ ἂν διὰ τοῦ πανώλης δὲν νοεῖται κατὰ κυριολεξίαν ἡ ἀσθένεια αὕτη ἀλλ' ἄλλη τις ἐπιδημία. Πιθανὸν διὰ τοῦ ἐπιτερέχουσα πανώλης νὰ νοοῦνται συγκεκαλυμμένως τὰ μεταξὺ τοῦ ἔτους 1780 καὶ 1782 συμβάντα εἰς τὴν Πελοπόννησον, περὶ ὧν βλέπε Κ. ΣΑΘΑ, *Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς*, Ἀθῆναι 1869, σελ. 530 ἐπ. Δὲν κατώρθωσα ἐπίσης νὰ ἀνακαλύψω τίς ἦτο ὁ δραγουμᾶνος τοῦ Μωρέως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (στίχ. 19).

Ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη διὰ τρίτης χειρὸς εἰς ἣν ὁ Ἰγνάτιος ἔθεσε τὴν ὑπογραφήν του. Ὁ αὐτὸς γραφεὺς ἔγραψε καὶ τὴν διεύθυνσιν ἐν Verso. Εἶχεν ἄλλως τε ὁ Ἀγάπιος ἐν τῇ ἰδιότητί του διαφόρους παρ' αὐτῷ κατὰ καιροὺς γραμματικούς (94, στίχ. 35).

- 1 » τὴν ὑμετέραν πανιερότητα ἀδελφικῶς κατασπαζόμενος, προσκυνῶ
- 2 † ἦν καὶ διαφυλάττοι ὁ τῶν ὄλων κύριος ὑγιαίνουσας ἄκρως, καὶ πανευδαιμονοῦσαν ἁ-
- 3 μεταπτώτως, μετὰ μακροβιότητος, καὶ ἐπιτεύξεως τῶν ἐφετῶν. μετὰ τὴν ἔρευναν
- 4 τῆς θεοφρουρήτου ἀγαθῆς ὑγείας σας, φανερώνω, ὅτι σᾶς ἔχω πολλὰ γράμματα
- 5 προσταλμένα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα στοχάζομαι νὰ εἶναι καὶ εἰς τὴν σμύρνην ἀκόμη,
- 6 μὲ τὸ νὰ ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος ὁ μακαρίτης μιχαὴλ πατρίκιος, οὗ τὸ
- 7 πνεῦμα τάξοι ὁ Κύριος δι' εὐχῶν σας ἐν χορῷ τῶν δικαίων, τώρα
- 8 ἅγιε γέροντα ὀρφάνευσας, ἐπειδὴ τὸν εἶχα ὡς πατὴρ μου καὶ ἀδελφὸν ὑπεργαπῶντα με,
- 9 καὶ εἰς κάθε μου ὑπόθεσιν συμβοηθὸν προθυμότατον, καὶ ἃς ἔχη
- 10 δόξαν ὁ ἅγιος θεός, χαρίζοντας ζωὴν εἰς τὰ τέκνα του, τὰ ὁποῖα μοὶ ἔγραψαν
- 11 ὅτι ἔλαβαν σεβάσμιον γράμμα σας, καὶ σᾶς ἀποκρίθηκαν, ἔγραψαν
- 12 καὶ πρὸς ἐμὲ ὑποσχόμενα νὰ ἀναλάβουν τὴν φροντίδα τῶν ὑποθέσεών μου, καθὼς
- 13 καὶ ὁ μακαρίτης καὶ ἰδοὺ γράφω πρὸς αὐτὰ νὰ στείλουν πρὸς τὴν ὑμετέραν
- 14 πανιερότητα ἑξακόσια δέκα γρόσια, ἐξ ὧν νὰ δοθῶσι τὰ μὲν πεντακόσια πεν-
- 15 τήκοντα εἰς τὰ ἐτήσιά μου διάφορα, τὰ δὲ πενήκοντα διὰ τὸ ζητομορίον¹ τοῦ μαί-
- 16 νης, καὶ τὰ δέκα διάφορον τῆς σχολῆς τοῦ ἔλους, καὶ μαίνης, καὶ παρακαλῶ νὰ